

Apsveicam Jus, Latvijas valsts un komunaliestazu darbiniekus, II. Baltijas valstu darbinieku konferences dalibniekus! Lai sas konferences darbiba naktu par labu savstarpejai tuvinasanai Baltijas valstu valsts un komunaliestazu darbinieku turpmaka kopeja sadarbiba.

Labakos novelejumus konferences sekmiga darba!

Sveikinam Jus, Lietuvos valstybiu ir savivaldybiu tarnautoju atstovus, dalyvaujancius II Pabaltes Valstybiu tarnautoju konferencijoje Taline.

Tegu Pabaltijo Valstybiu tarnautoju atstovu konferencijos darbai priveda prie artimesnio tu krastu bendradarbiavimo.

Geriausiu vaisiu konferencijos darbe!

Olge tervitatud, Lāti ja Leedu riigi- ja omavalitsusteenijate esitajad, Callinnas!

Saagu Baltimaade riigi- ja omavalitsusteenijate esitajate II konverents, mil- lest olete tulnud osa votma, silmapaistvaks tahiseks Baltimaade riigi- ja omavalitsusteenijate vastastikkuse lahinemise ja labikaimise teel.

Paremat kordaminekut konverentsi too dele!

Igasuguste väärtpaberite,

nagu:

Aktsiate

Obligatsioonide

Osatähtede jne.

trükkimiseks on ainuõigus

Riigitrükikojal.

SIDE

Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliidu häälkandja.

Toimetuse kolleegium: **A. Lepp** (üldriigiteenijad – kolleeg. esimees), **J. Koff** (post), **J. Rukki** (raudtee – kolleeg. sekretär), **A. Michelson** (vastutav toimetaja).

Tellimise hinnad:
Aastas postiga . . . Mk. 200.—
Poolaastas " 100.—
Üksiknumber
15 mk.

Ilmub 1–2 kord kuus
Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, raudtee laodes, Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliidu kuuluvate organisatsioonide ja nende osakondade juhatuste juures, kõigis postkontorites ja lehe tellimiskohtil.
Toimetus ja talitus:
Tallinna, Tehnika t. 16-c. Telefon: Balti kesksjaam 221.

Kuulutuste hinnad kuus:
Terve lehekülge . . . Mk. 3000.—
Pool lehekülge " 1500.—
Veerand " 750.—
Kaheksandik " 400.—
Tekstis 50 prots. kallim.

Nr. 13

September 1927 a.

IV. aastakäik.

Distsiplinaar-seadustiku eelnõu.

Ei too riigiteenija senisesse õiguslikku seisukorda loodetavaid parandusi.

Riigi- ja omavalitsusteenijate ametalaste süütegude karistamine sünnib praegu vene nuhtlusseaduse põhjal, kus on ette nähtud karistused niihästi raskemate kui kergemate süütegude eest. Praegu on teoksil uus kriminaal-seadustik, mille maksimalkamisel vene nuhtlusseadus oma jõu kaotaks. Selles uues kriminaal-seadustikus on aga ette nähtud ainult raskemad ametalased süüteod, kuna kergemad nendest on jäetud karistamisele distsiplinaar korras, mille normeerimiseks v. v. poolt riigikogule esitati distsiplinaar-seadustiku eelnõu, mis kuuldavasti ka riigikogu vastava (kriminaal-) komisjoni poolt muudatusteta hääks kiidetud ja riigikogule vastuvõtmiseks esitada otsustatud.

See seadustik on õieti osa riigiteenistus-seadusest ning omab võrratu tähtsuse riigiteenijate õigusliku seisukorra kujunemisel ja kindlustamisel, sellepärast on küll viimane aeg sellega tutvunemiseks, seisukoha võtmiseks ja sammude astumiseks temas esinevate puuduste, mis, olgu kohe öeldud, õieti väga suured on, kõrvaldamiseks.

Järgnevate ridade ülesanne on esialgu riigiteenijaid selle seadustiku eelnõuga tutvustada, niivõrd kui ajakirja kitsas ruum seda lubab. Tema üksikasjalisema kriitika loodame tuua juba „Side“ järgmises numbris. Üksikuid silmatorkavamaid puudusi tahame aga siin juba ära märkida.

Seadustik jaguneb nelja peatükki, milles kokku 66 paragrahvi. I ptk. (§§ 1–18) sisaldab üldmäärusi, II (§§ 19–37) käsitleb distsiplinaar-süütegusid, III (§§ 38–44) distsiplinaar karistuste määramiste võimu ja IV (§§ 45–66) distsiplinaarsüüteoasjade toimetamist.

I peatükk. Üldmäärused.

Uue kriminaal-seadustiku eelnõu järgi jagunevad riigi- ja omavalitsusteenijate teenistusosalased süüteod süü raskuse järgi järgmistesse astmetesse: 1) ettevaatamata korda saadetud, ilma tähtsa kahjuta; 2) ettevaatamata korda saadetud ja sellest järgnes tähtis kahju (kas ainealine või aateline); 3) tahteliselt korda saadetud, ilma tähtsa kahjuta; 4) tahteliselt korda saadetud ja sellest järgnes tähtis kahju või sarnase kahju hädaoht; 5) omakasu tõukel korda saadetud, ilma tähtsa kahjuta ja 6) omakasu tõukel korda saadetud ja sellest järgnes tähtis kahju või sarnase kahju hädaoht.

Vastavalt nendele süüraskuse astmetele mõeldakse jaotada siis ka ametalaste süütegude eest karistamist, nimelt kuuluksid süüteod teises ja raskemates süüraskuse astmetes karistamisele kriminaalkohtu, süüteod esimeses süüraskuse astmes aga distsiplinaar korras, ning moodustavad seega kõneall oleva DS. käsitusobjekti. Distsiplinaarsüütegude eest määratavad karistused on eelnõu järgi (§§ 2–7):

1) noomitus ja 2) vali noomitus. Noomitus tehakse suusõnaliselt või kirjalikult, kuid mitteavalikult, vali noomitus tehakse samuti, kuid võib avaldatud saada kaasteenijate juuresolekul;

3) rahatrahv 100 — 10.000 mk. suuruses, igatahes aga mitte üle karistatava poolekuupalga;

4) arest ühest kuni kolmekümne päevani ja

5) teenistuskohalt tagandamine, mis võib ühendatud saada keeluga pidada samasugust või kõrgemat teenistuskoha kuni ühe aasta kestel.

Arreteeritud peetakse kinni sama ametkonna ruumes, kus nad teenivad, karistuse kandmine ei vabasta neid teenistuskohuste täitmistest, kui see ei nõua piiramata liikumise vabadust ja nad saavad arestisoldud aja eest palga edasi.

Kui distsiplinaarkaristusena on määratud mõni teine trahv peale teenistuskohalt tagandamise või noomituse, siis võidakse süüalust karistuse kandmisest tingimisi vabastada, kui ta varem pole karistatud teenistusalase süüteo eest vähemalt valju noomitusega (§ 9), samuti võidakse, süüd vähendavate asjaolude olemasolekul, seaduses ettenähtud karistusi määrata kõige vähemal määral või ka üle minna järgmisele pehmemale karistusele (§ 12). Saadab aga tingimusi karistusest vabastatu katseaja kestel uue distsiplinaar-süüteo korda, mille eest teda vähemalt valju noomitusega karistatakse, siis pööratakse ka eelmine karistus täitmisele (§ 10).

§§ 13 – 17 käsitavad karistuse koostamist mitme distsiplinaar-süüteo eest, distsiplinaar- ja kriminaal-süüteo kordasaatmise puhul vastutusele võtmist ja karistuste koostamist ning korduvate distsiplinaar-süütegude eest karistuse määramist.

Esimese peatüki lõpuparagrahv (§ 18) aga määrab, et seaduse § 43 ettenähtud kõrgemaid ametnikke (V. V. poolt nimetatavad riigiteenijad, riigikogu asjadevalitseja, riigikontrollnõukogu liikmed, maa-konnavalitsuste esimehed ja linnapead) arestiga üldse ei karistata ja et neile teenistuskohalt tagandamise asemel rahatrahv võidakse määrata, ehkki kordasaadetud süütegude eest neid tähendatud trahvidega karistada oleks tulnud. Motiveeritakse seda eesõigustust sellega, et arestiga karistamine neile nii vajaliku autoriteedi hävitaks, tagandamine teenistuskohalt olla tarvilik ainult siis, kui nende teenistuskõlbmatust on teostatud. Selle paragrahvi puhul ei saa tõesti keelda eelnõu kokkuseadjaile oma komplimenti! Neil on jätkunud kodanlist julgust fikseerida seda seaduseelnõus must valge peal, mis tegelikus elus küll ammu käsitusel, mida aga paberile siiski veel ei juletud panna ja mida rahvasuu nii kujukalt väljendab: suured süüdlased sõidavad tõllas, väiksed kõlguvad võllas. Kas aga see, et

need, kes igas asjas ja nii siis ka distsipliini suhtes teistele eeskujuks olema peavad, distsiplinaarsüütegude puhul kergema karistusega jäävad, kui harilikud surelikud, nende ja üldse riigivõimu kõrgemate esitajate autoriteeti tõstab, selles lubafagu siiski kahelda. Igatahes on lugupeetud eelnõukokkuseadjad aga nüüdisaegsetesse karistamise põhimõtetele uue motiivi sisse toonud – mida teadlikum süüteo kordasaatja, seda kergem karistus – ja see on ka midaga (võrd. nuhtl. sead. § 129 p. 2. V. S. K. X. V. K. I p.).

II peatükk. Distsiplinaarsüüteod.

Selles peatükis kirjeldatakse distsiplinaarsüütegusid ja nende eest määratavaid karistusi. Nagu eelnõu kokkuseadjad motiivides selle peatüki juure setetavad, olla need vanast nuhtluseseadusest välja nopitud ja süsteemi aetud. Üksikasjaliselt siin neid käsitama hakata, viiks liiga pikale; tähendaksime ainult niipalju, et seegi peatükk kuidagi maha ei taha jääda kogu sellest seaduseelnõus valitsevast vaimust. Märkimata ei saa aga kuidagi jätta seda asjaolu, et eelnõu § 37 p.2 põhjal karistada võidakse ka sarnase süüteo eest, mis ei kriminaal- ega ka kõnealloses seadustikus ette pole nähtud. Eelnõu kokkuseadjad seletavad küll kiiduväärt otsekohesusega, et „sarnane dispositsioon ei tohiks õieti karistusnormide kogus aset leida“, aga et meie põhiseaduses sarnane ebamugav paragrahv 9 olemas, mis karistada lubab ainult sarnaste tegude eest, mis karistusvääriliseks tunnusstatud seaduses, mis enne selle teo kordasaatmist maksuma hakkanud, siis ei jäävat muud teed üle, kui tekib tarvidus karistusvääriliseks tunnistada mõnd tegu, mida ühegi paragrahvi alla ei saa viia. Tõesti, otse südantliigutav see hool, millega püütakse hoiduda seisukorrast, et riigiteenija (muidugi alama!) jaoks paragrahv ei puuduks. Mis tähendab sarnasel puhul üks tühine põhiseadus! Jääb ainult soovida, et samasugust hoolt kantaks ka selle eest, et ei puuduks paragrahv, kuhu otsa riputada Harju Panga j. t. selletaoliste ettevõtete tegelasi. Seni on see kahjuks tihti puudunud ja pole märgata, et selle muretsemise eest erilist hoolt kantaks.

III peatükk. Distsiplinaar-võim.

Selles peatükis käsitatakse küsimust, kelle kätte usaldada distsiplinaar-võim. Seaduseelnõu kokkuseadjaile olla selle lahenda-

misel juhtunud järgmised põhimõtted: a) distsiplinaarsüüteod, kui vähemtähtsad süüteod valitsemiskorra vastu, võivad karistatavad olla kodusel viisil; nad saadetakse korda enamasti ülemuse silma all, olla hõlpsasti selgitatavad ja ei vajavat sellepärast suuri õigustmõistmise kindlustusi; b) distsiplinaarsüüteod ei eeldavat kuritahtlust ja, peale äärmiste juhtumiste, ei väljendavat süüdlase kõlbmatust riigi- või omavalitsusteenistusse, sellepärast esinevat nende eest määratud karistused enamasti õpetusena ja parandusabinõuna; c) meie riigi administratiivaparaat olla rajatud peaaesjalikult ainuisiklikule võimule (kuhu jäävad siis kurikuulsad komisjonid ja nõukogud?), kusjuures ülemus juhtivat alistuvate tegevust ja selle eest ka vastutust kandvat.

Kõiki neid põhimõtteid arvesse võttes, tulnud kokkuseadjad otsusele, et distsiplinaarvõim tuleb anda ülemusele; siis alles olevat tema õigused tasa-kaalus temal lasuvate kohustustega ja alles siis olla kõlbline õigus teha teda vastutavaks ka alistuvate tegevuse eest. Pealegi olla ülemus see ainukene võim, kes võivad kõige paremini tunda valitsemiskorra nõudeid vastaval alal, süüte eel- ja kaasas- käivaid asjaolusid ja süüdlase iseloomu, võimeid ning senist tegevust.

Ometegi leiavad eelnõu kokkuseadjad, et ülemus kõigi nende heade omaduste juures ikkagi vahest ei suutvat olla erapooletu. Selle väärnähtuse ärahoidmiseks pidanud nad vajaliku ning küllaldaseks: a) anda distsiplinaarvõim mitte vahendita vaid kõrgemale ülemusele (valdava osa riigiteenijate kohta ametisemääravale ülemusele. Et riigiteenistusseadus lahtiseks jätab küsimuse, kes on kompetentne ametisse määramiseks, siis ei tarvitse komisjoni arvamine, et ametisemäärav ülemus ei ole vahenditu ülemus, igakord märki tabada); b) anda tähtsamate distsiplinaarsüütegude asjaolude selgitamine erilisele distsiplinaarkambriale, kelle arvamine süüksimuse kohta ülemusele kohuslikuks teha; c) ülemusele kohuslikuks teha selle kambri ettekande põhjal süüdistavat kas õikeks mõista või karistada I ja II ptk. eeskirjade piirides ning d) võimaldada distsiplinaarkorras tehtud otsuste läbivaatamist kassatsioonkorras. Sarnaselt konstrueeritud distsipli-

naarvõim olla eelnõu kokkuseadjate arvates imponeeriv ja õiglane ning võivat laitmatult täita kohtuvõimu aset; ülemus suutvat end vajalikult maksma panna ja teda ei võivat ka süüdistada erapoolikuses või ülekohtus (muidugi, kuna ta ju samasugusist ülemusist koosneva kambri seljataha jääb!).

Distsiplinaarkambriid on kahte liiki: a) vabariigi valitsuse poolt nimetatavate riigiteenijate: riigikogu asjadevalitseja, riigikontrollnõukogu liikmete, maavalitsuste esimeeste ja linnapeade süütegude selgitamiseks — kesk distsiplinaarkamber, mis koos seisab kolmest ministri abist, kes määratakse vabariigi valitsuse poolt kohtuministri ettepanekul ja b) kõikide teiste riigi- ja omavalitsusteenijate süütegude selgitamiseks moodustatavad distsiplinaarkambriid, mis asuvad Tallinnas, Narvas ja kõigis maakonnalinnades. Need kambriid koosnevad igaüks esimehest ja kahest liikmest. Esimees ja tema asetäitja nimetatakse kohtuministri poolt (et neil kohtuniku kvalifikatsioon ka peaks olema, sellest eelnõu vaikib!), liikmed ja nende asetäitjad nimetatakse üks iga ministri, maakonnavalitsuse ja linnavalitsuse poolt. Kõik kambrite liikmed nimetatakse üheks aastaks.

Kambri istungist võtab osa peale esimehe ühe liikmena selle ministriumini, maakonna- või linnavalitsuse poolt määratud liige, kuhu kuulub süüdistatav ja teise liikmena üks muudest liikmetest teenistusvanuse järjekorras.

Motiivides tähendatakse, et põhimõtteks on võetud, et kambri liikmed olgu vähemalt samalt teenistusastmelt, kuhu võib kuuluda kambriale alistuv kõrgem ametnik. Samuti olla kambri koosseisu konstrueerimisel tahetud kätte saada, et seal oleks vähemalt üks liige, kes süüdistatava teenistusala põhjalikult tunneb (kuidas siis teisiti võibki olla, kui näit. rahaminist. on liikmeks määratud mõni otsekoheste maksude ametkonnas teeniv ametnik, miks ei peaks ta siis põhjalikult tundma näit. tolli- või aktsiisi alagi!).

Distsiplinaarkambrite ülesandeks on nende kompetentsi kuuluvate distsiplinaarsüüteoasjade selgitamine; s. o. kohtu-uuri- ja lõpuks põhjendatud ettekande tegemine selle kohta, kas ja millises süüteoos nimelt on süüdistatava süü selgunud

Missuguste karistuste määramine kuulub ülemusele ainuüksi ja misuguseid ta võib määrata ainult distsiplinaarkambri ettekan-

del, seda küsimust käsitlevad üksikasjaliselt §§ 39–41. Siin olgu ainult nii palju tähendatud, et valdavale osale riigiteenijast võib ülemus otsekohe määrata karistusi süütegude eest, mille eest on raske ma karistusena ette nähtud vali noomitus või rahatrahv (nii siis võib ülemus pikema jututa karistada poolekuu palgaga, sest nagu alamal näeme sisulikku edasikaebust selle peale ei lubata!).

Eriti kurjad on eelnõu kokkuseadjad olnud valla- ja alevivalitsuse liikmete vastu: neid võib karistada maak.-valitsuse esimees kas otsekohe ehk distsiplinaarkambri ettekandel, aga nende karistamise võib oma kätte võtta ka siseminister, kui ta seda soovib (näit: kui maavalitsuse esimees küllalt vali pole! D.).

IV peatükk. Distsiplinaarsüüteoasjade toimetamine.

Selles viimases peatükis käsitletakse küsimusi, kes on kompetent distsiplinaar-süüteoasjade alustamiseks, missuguses korras nende asjade selgitamine ning otsustamine sünnib, kuidas otsusi tühistada, karistusi täide viia, samuti küsimusi tsiviilnõudmistele käigu ja armuandmise üle.

Eelnõu (§ 45) määrab, et distsiplinaar-süüteoasi alustatakse sama ülemuse poolt, kellele allub karistuse määramine. Asja võib aga ka alustada temast kõrgem ülemus. Igasugused materjalid, kaebused jne. tulevad aga esitada süüdistatava ülemusele (§ 46).

Süüteoasjade alustamise õigusega ülemus, leides süüdistatava teos sarnase süüteo tundemärke, mille eest karistamine kuulub temale ilma distsiplinaarkambri ettekandeta, peab nõudma süüdistatavalt seletuse, võib vajaduse korral ka mujal andmeid koguda ja otsustab siis asja (§ 47). Millal muid andmeid „koguda“, s. o. tunnistajaid ja asjatundjaid üle kuulata jne., selle küsimuse otsustamine on jäetud ülemuse arandgemise hooleks.

Leiab aga see ülemus, et asjas on süüteo tundemärgid, mille eest karistamine võib sündida ainult distsiplinaarkambri ettekandel, siis annab ta asja ühes sinna juurekuuluvate andmetega süüküsimuse selgitamiseks vastavale kambrile.

Kamber omakorda on kohustatud samuti nõudma süüdistatavalt seletusi; vajaduse korral võib ta asjaolude kohta täiendavaid andmeid koguda, tunnistajaid ja asjatundjaid üle kuulata, ülevaatusi teha ning tema

enese poolt määratavate asjatundjate läbi ekspertiisi toime panna.

Asja arutamine kambris sünnib kinniselt; arutamise aeg ja koht teatavaks süüdistatavale, asjad otsustatakse liht- hääleteenamusega; asjaarutamine pole seotud eriliste vormitaitmistega ning asjaajamine volinikkude läbi pole lubatud.

Millistel motiividel sarnased määrused eelnõusse võetud, nagu näit. kambri istungite kinnisus, volinikkude keeld jne., seda pole selle kokkuseadjad motiveerinud. Aga ei nõua vist väga suurt teravmeelsust, et aru saada, kuhu sellega sihitakse. Igatähes ei ole need määrused aga kohased äratama lootusi, et kambrid oleks täiesti erapooletud ja omas tegevuses peaksid silmas ainult õigusemõistmise huvisid, nagu seda toonitatakse motiivides kambrite moodustamist käsitlevate paragrahvide juure.

Pärast süüteo asjaolude selgitamist peab kamber valmistama ettekande süüdistatava süüküsimuse kohta, ära kirja sellest andma süüdistatavale ning asjatoimetuse tagasi saatma asja alustajale. On viimane kambri ettekandega päri, siis peab ta sellele vastava otsuse tegema. Ei ühine ta aga kambri ettekandega, siis saadab ta asjatoimetuse viimasele tagasi teistkordseks selgitamiseks teises koosseisus, ära näidates toimetuse puudulikkust või vigasid. Teistkordne kambriotsus on asjaalustajale ülemusele kohustav.

Eelnõu kokkuseadjate arvates olla sarnane ühekordne (ja ka ühekülgne!) revideerimise võimalus küllaldaseks õigusemõistmise kindlustuseks, ehkki ta sünnitab on sealsamas tunnistama, et ka kambri teistkordses otsuses olulised vead võivad leiduda. Aga nad trööstivad endid (ja arvatakse muidugi ka neid, keda seadus puudutab) sellega, et sarnased eksitused loodetavasti arukordsed saavad olema. Igatähes väga iseloomustav trööstimine õigusteadlaste poolt!

Edasi käsitleb eelnõu küsimust, kuidas lahendada juhtumisi, kus lahkarvamise tekib distsiplinaar- ja kohtuvõimude vahel selle üle, kas süütegu kuulub lahendamisele kriminaal- või distsiplinaarkorras ning lahendab küsimuse järgmiselt: on riigi- või omavalitsusteenija teenistuslase teo eest vastutusele võetud või karistatud distsiplinaarkorras, siis ei takista see teda vastutusele võtmast kriminaalkorras, kui kohtud

tunnistavad teo karistatavaks Kr. S. järgi. Sarnasel juhtumusel kriminaalkorras karistamine tühistab distsiplinaar-toimetuse või karistuse; õigeksmõistmine kriminaalkorras aga ei takista vastutusele võtmist ja karistamist distsiplinaarkorras.

Motiivides toonitatakse, et sarnase korra juures on võimalus alustada toimetust ühe ja sama süüteo eest niihästi kriminaal- kui distsiplinaarkorras korraga või jälle, et alustatakse asi kriminaalkorras, mis distsiplinaarkorras juba otsustatud (ja karistus võib olla juba kantud D.)

Esimeseks juhuks arvab komisjon, et süüdistatava enda kohuseks on (aga miks mitte kohtuvõimude? D.) kriminaal-toimetuse alustamisest teatada distsiplinaarvõimudele, kes siis oleks kohustatud oma toimetuse seisma jätma või määratud karistuse täideviimise katkestama, kuni kohus asja lahendanud.

Teise juhuse kohta arvatakse, et siis kui kriminaaltoimetus kr. k/o. s. §§ 253 ehk 277 põhjal lõpetatakse või süüdistatav kohtu poolt õigeks mõistetakse, võivad distsiplinaar-toimetus jälle oma rada edasi minna. Tunnistab aga kohus asja omale alluvaks ja määrab ka karistuse, siis võib juhtuda, et ühe ja sama süüteo eest tuleb kanda kahekordne karistus, nimelt siis kui distsiplinaarkaristus juba täide viidud. Sarnasel puhul tulla eksitus nii palju kui võimalik (!) heaks teha. Jätakse aga ütlemata, kuidas seda heaks teha, kui keegi näit. 30 päeva arestis ära on istunud!

Ja et viimane asjaolu sugugi võimata pole, seda näitab juba järgmine paragrahv eelnõus, mis kõik distsiplinaarkorras tehtud otsused lõpulikult ja sisulisele edasikaebamisele mittekuuluvaks tunnistab. Nende otsuste peale lubatakse küll edasi kaevata 7 päeva jooksul otsuse avaldamise päevast arvates riigikohtu kriminaalosalakonnale, aga ainult kassatsiooni korras, s. o. selle peale, et kamber või karistuse määraja on lausa rikkunud seaduse selget mõtet, või seadust ebaõigelt tõlgitsenud süüteo koosseisu või karistuse määramisel, või distsiplinaarsüüteoasja toimetamisel, või oma võimupiirest üle astunud.

Riigikohtu kriminaalosalakond vaatab asja läbi kinnisel kohtuistungil, kuhu isegi süüdimõistetut välja ei kutsuta. Sellepeale vaatamata võimaldatakse sinna ilmunud süüdimõistetule isiklikult seletusi

anda (kuidas see süüdimõistetute sinna kinnisele kohtuistungile, kuhu teda kutsutud pole, ilmuda saab ja teab, seda eelnõu ei selgita).

Leiab riigikohus, et distsiplinaarkamber või karistuse määraja ülemal juba tähendatud mõttes seadust on rikkunud, siis tühistab ta distsiplinaarkorras tehtud otsuse kas tervelt või osalt ja saadab toimetuse tagasi samale ülemusele uuesti toimetamiseks. Riigikohtu otsused ja seletused on karistuse määrajale ja distsiplinaarkambrile kohustavad.

Seaduse jõusse astunud distsiplinaarotsused saadetakse täide karistuse määraja korraldusel.

Lahkub süüdistatav või karistatu riigi- või omavalitsusteenistusest enne karistuse täideviimist, siis vabaneb ta karistuse kandmisest, kuivõrd see karistus selleks ajaks veel täide viimata. Astub ta selle järgi aga enne ühe aasta möödumist, karistuse määramise päevast arvates, uuesti teenistusse, siis viiakse kandmatajäänud karistus täide.

Lõpuks määravad veel §§ 65 ja 66, et distsiplinaarsüüteo läbi tekkinud ainelise kahju tasumise nõue juhatakse süüdlase vastu tsiviilkohtu pidamise seaduse eeskirjade järgi (ometiigi pidid distsiplinaarkorras karistamisele kuuluma ainult sarnased süüteod, mille järeldusel tekkis tähtsusega kahju; maksab siis sarnaste kahjude puhul protsesses alustada? D.) ja et distsiplinaarkorras määratud karistusi võidakse kergendada või nende kandmisest vabastada ainult armuandmise korras.

*

Kui me nüüd, olles tutvunenud, nii hästi kui seda ajakirja ruum lubanud, kõnealleva seadustikuga, endalt küsiksime, mis annab ta, üldiselt võttes, riigiteenijaile, toob ta neile senisega võrreldes parema ja kindlama või halvema õigusliku seisukorra, siis võiksime sellele õige lühidalt vastata.

Praegu maksvusoleva vene isevalitsusliku seaduse järgi kuulub kõikide raskemate karistuste määramine teenistusalaiste süütegude eest kohtute kompetentsi, kusjuures süüdistataval on õigus kasutada kõiki kaitsevahendeid, mis moodne õigusteadus süüdistatavate kaitseks loonud (näit. kaitsjad), tal on kohtu otsuste peale niihästi appellatsioon, kui kassatsiooni õigus; saab aga kõneallev seadustiku eelnõu seaduseks, siis võidakse teda karistada kuni 30 päevase arestiga ülemuste poolt (sest distsipl. kamber

koosneb samuti ülemusist!), ilma et tal õigus oleks selle otsuse peale sisuliselt kohtule kaevata; teda võidakse kahekordselt karistada ühe ja sama süüteo eest; talle isegi öeldakse näkku, et otsuses võivad küll olulised vead olla, aga sisuliselt sellele ikkagi kaevata ei saa, trööstigu ta end sellegagi,

et sarnased eksitused loo detavasti väga tihti ei saa esinema.

Kas maksab veel raisata sõnu, et seda eelnõu iseloomustada? Usume, et ei. Ta ilme on juba küllalt selge.

Demokraat.

Riigiteenijate streigiõigusest Eestis.

H-ra Eugen Maddisoni sulest on „Päevalehes“ nr. 238 ilmunud uus artikkel riigiteenijate streigiõiguse kohta, milles autor endiselt otsusele jõuab, et seda õigust riigiteenijail Eestis ei ole. Selle õiguse puudumine riigiteenijail Eestis ei olenevat, h-ra E. Maddisoni arvates, mitte valitsusest, vaid ainuüksi seadusest. Oma väite põhjenduseks ei too aga h-ra E. Maddison ühtegi seadust, vaid opereerib riigikohtu kahe otsusega ja paari kirjatükiga väljamaa ajakirjandusest (Sozialistische Monatshefte, 20. veebr. 1922 a.). Mul on raske aru saada, missugune juriidiline tähtsus on sarnastel väljamaa olude kohaselt väljamaa ajalehis ilmunud artiklil Eestis riigiteenijate streigiõiguse kohta. H-ra E. Maddisoni poolt toodud riigikohtu otsused aga ei puutu kumbki riigiteenijatesse, kui niisugustesse, vaid jutt on neis raudteeteenijatest ning -töölistest. Teatavasti ei olnud suurem osa raudteeteenijaist vene ajal riigiteenijad, ja kui nad selleks on saanud Eestis vabariigis, siis ei tähenda see veel seda, et mis raudteeteenijaile vene seadustega oli keelatud, on nüüd keelatud kõigile riigiteenijaile Eestis. Pealegi on nuhtlusseaduse § 1359 ja sama seaduse §§ 1359¹ 1359¹⁰, milledest mõned §§ toodud riigikohtu otsustes, asetatud nuhtlusseaduse VIII osa XIV peatükki, mis käsitleb küsimusi tööstusseaduste rikkumise kohta. Seega ei käigi need üldiselt riigiteenijate kohta. Riigiteenijate süüteod ja nende kohta käivad nuhtlusvormid on toodud nuhtlusseaduse V osas. H-ra E. Maddison kui jurist peaks seda ometi teadma.

Ülaltoodud põhjustel pean jällegi tunnistama, et h-ra E. Maddisoni artikkel on juriidiliselt täiesti põhjendamata ja minul ei tulekski reageerida sellele, kuna h-ra E. Maddison minu väiteid artiklis „Kas on riigiteenijail Eestis streigivabadus“ (Side nr. 12, I. a.), mis põhjenevad Eestis põhiõiguse

analüüsil, kuidagi ümber lükanud ei ole. Tõsi, omas viimases artiklis tähendab h-ra E. Maddison, et parem vastus sarnasele artiklile, kui minu oma „Sides“, olla vaikimine, kuid teada on ka, et vaikimine vastusena on kas nõusoleku või jõuetuse tunnus.

Seadus on aga käesolevas küsimuses täiesti selge, nagu ma „Side“ nr. 12–1926 a. juba näitasin. Ma ei peatukski enam selle küsimuse juures, kuid et minu põhjendused „Sides“ paljudele võib olla tundmata, siis luban endale tuua siin samas küsimuses mõned read.

„Eesti rahvas, kõikumata usus ja vankumata tahtmises luua riiki, mis on rajatud õiglusele ja seadusele ja vabadusele, kaitseks sisemisele ja välisele rahule ning pandiks praegustele ja tulevastele põlvetele nende ühiskondlikus edus ja üleüldises kasus, võttis vastu ja määras Asutava Kogu kaudu põhiõiguse“, mille järgi kõik Eesti kodanikud on seaduse ees ühetaolised (§ 6) ja mille järgi kõigile Eesti kodanikkudele, kui põhiõiguse ees ühetaolistele on kindlustatud ühinguisse ning liitudesse koondumise ja streigi vabadus, missugust vabadust seadus võib piirata ainult avaliku julgeoleku huvides (§ 18). Need vabadused, s. o. ühinguisse ning liitudesse koondumise ja streigi vabadused, on Eesti kodanikkude põhiõigused, milliste kohta põhiõiguse § 26 lausub: „Kodanikkude vabaduse ja põhiõiguste erakorralised kitsendused astuvad jõusse seaduslikus korras kindla tähtajani väljakuulutatud kaitseisukorrapuhulvastavate seaduste põhjal ja piirides“. On streigi vabadus Eesti kodanikkude, nende hulgas mõistagi ka Eesti riigiteenijate põhiõigus, siis on selge, et selle õiguse kitsendamine on võimalik ainult põhiõiguse § 26. korras, missuguses mõttes tuleb arusaadavalt ka mõista põhiõiguse § 18. neljan-

dat lõiget. Et Eesti kodanikkude põhiõigusi võiksid kitsendada mõnesugused veneaegsed seadused, sellest ei saa juttugi olla. Sama tõendab omakord ka sama § 26 esimene lõige, mis ütleb: „Kodanikkude õiguste ja vabaduste üleslugemine eelseisvais §§ (6–24) ei kõrvalda mitte teisi õigusi, mis järgnevad selle põhiseaduse mõttest ehk on temaga kokkukõ-

las“. Tähendab, Eesti põhiseaduses toodud kodanikkude põhiõigusi ei saa kuidagi kitsendavalt mõista.

Piirdun sellega. Arvan, et küsimus on selge. Eesti riigiteenijad on Eesti kodanikud ja neile on kodaniku põhiõigusena kindlustatud ka streigi vabadus. Teisiti ei saa Eesti vabariigi põhiseadust tõlgitseda.
X.

Veel riigiteenijate kutseorganisatsioonide majanduslikult kindlustamisest.

Pealkirjas mainitud küsimust käsitab „Sides“ nr. 11 s. a. H-ik ja jõuab otsusele, et kutseorganisatsioonid oma majanduslikku seisukorda kindlustada võivad ainult majanduslikkude ettevõtete kaudu, sest nende senised sissetulekud, mis piirduda ainult liikmemaksudega, polla nimetamisväärtiki. See küsimus on küllalt tähtis, et teda põhjalikult sõeluda, kaaluda ja tema üle mõtteid vahetada – enne kui mingi kindel otsus teha ja siis alles kogu jõuga seda teostama hakata. Kergel käel ja mõtlemata talitamine on riigiteenijaid juba korduvalt täbarasse seisukorda asetanud, sellepärast oleks küll vist aeg enne mõtelda ja siis tegutseda, aga mitte ümberpöördukt. Lubatagu sellepärast seda küsimust ka teisest seisukohast puudutada.

Eesti riigiteenijaskonna kutseorganisatsioonid on õieti alles väljakujunemisel, rohkem alles nimepidi kui tegelikult olemas. Pole see ka ime, sest nende iga on veel sõrmedel ülesloetav. Riigiteenijaskonna suures massis puudub alles arusaamine vajadusest kutseorganisatsioonide järgi ja nende ülesannetest, liigete kohustustest jne. Need asjaolud asetavad meie kutseorganisatsioonid erilisse seisukorda, mis ei luba neid otsekohe võrrelda mõne Lääne-Euroopa riigiteenijaskonna kutseorganisatsioonidega, kellel mitmekümne-aastane tegevus juba seljataga ja kus ka laialistes rahvamassides arusaamine kutseliikumisest nii kaugele arenenud, et praegusel ajal organisatsioonid võib olla enam ei tarvitse tegutseda kutseliikumise *abd*-ga ja sellepärast omale mõningaid kõrvalekaldumisi oma otsekohestest ülesannetest lubada võivad. Meie kutseorganisatsioonid aga oma erilise seisukorra tõttu on sunnitud kogu oma jõu koondama kutseliikumisele kitsamas mõttes, on sunni-

tud endid alles välja arendama, oma liikmeid kasvatama, neile kutseliikumise vajadusi, ülesandeid ja tähtsust selgitama. See kõik on aga töö, mida kergeks ei saa pidada, eriti meie oludes, kus majanduslik kitsikus igaüht sunnib järelejätmatult pead murdma, kuidas oma kõige elementaarsemaidki tarvidusi rahuldada. Kui nüüd kutseühingud osa oma jõudu oleksid sunnitud pühendama majanduslikule tegevusele, siis oleks see kahtlemata jõudude killustamine, mis organisatsioonide elule hoopis kardetavam, kui nende senine rabelemine majanduslikus kitsikuses. Neil ei puudu selleks isegi hoiatavad näited meie kutseorganisatsioonide senisest elust. Muidugi tuleb siin juures veel suure küsimusmärgi alla asetada küsimus, kuivõrd see majanduslik tegevus üldse suudaks neid organisatsioone ka majanduslikultki kindlustada. Meil on küllalt kogemusi ja näiteid, mis selleski kahelda lubavad. Aga paremalgi juhul oleksid meil võib olla hiilgavad majandusettevõtted, kuid mitte kutseühinguid selle sõna otsekohehes mõttes.

See asjaolu pole aga ainuke, mis meid kahtlema sunnib lugupeetud H-iku nõuande otstarbekohasuses. Meil on ilus vanasõna – iga kingsepp jäägu oma liistude juure, mis ka siin kohane on. Kutseliikumine ja majanduslik tegevus on kaks hoopis erinevat ala. Kutseorganisatsioonide eesotsas peavad seisma isikud, kellel kogemusi ja vilumusi kutseliikumises, ilma et neil seal juures farvitseks olla kogemusi majanduslikuks tegevuseks. Peavad nüüd need isikud ka majanduslikke küsimusi käsutama hakama, kas ei tule siis karta, et sellest kutseorganisatsiooni pankrott võib järgneda majandusliku kindlustamise asemel. Või jälle ümberpöördukt, et asetades kutseorga-

nisatsiooni etteotsa majandusmehi, kutseühing kui niisugune eksisteerimast lakkab.

Majandusliikude ettevõtete sidumist kutseorganisatsioonidega keelab aga veel üks kaaluv asjaolu. Majanduslik tegevus nõuab nimelt suuri rahalisi allikaid, võimalusi. Meie kutseorganisatsioonidel need puuduvad, riigiteenijaskonnal samuti. Järelikult, neid tuleb muretseda mingist muust allikast ja selleks allikaks on harilikult ikka kas valitsuse, s. o. tööandja toetus, või laen valitsuse kindlustusel või soovitusel. On aga nende allikate tarvitamine kutseorganisatsioonile lubatud? Ei, organisatsioon, kes tööandjast majanduslikult rippuv, pole enam kutseorganisatsioon! Nende ridade autoril on praegu ees „Raudteelaste Hoolekande Ühingu“ 1926 a. aruanne (v. „Side“ nr. 10 s. a.), kus 1.877.284 mk. tuludest on 1.100.000 mk. s. o. ligi $\frac{2}{3}$ riigivanema ja töö-hoolekandeministri toetusi. Sarnaseid toetusi on see ühing saanud mitte üksi 1926. a. vaid ka iga aasta varem. Kas on nüüd mõeldav, et neid toetusi oleks võinud saada mõni raudteelaste kutseorganisatsioon, kui ta sealjuures kogu jõuga oleks tahtnud kaitsta ka oma liigete otsekoheseid kutsehuvisid? Ei, tal oleks tulnud loobuda kas toetusest ehk kutsehuvide kaitsest! Samasuguseid näiteid võiks tuua ka otsekohe majandusalal töötavaist riigiteenijate ettevõtetest (näit. pangad, kooperatiivid jne.).

Ei pea mitte arvama, et nende ridade autor on üldse vastu majandusliikudele ettevõtetele. Kogunisti mitte, ta on praegugi nendes liige ja varem isegi nende juhtimisest osa võtnud.

Aga neid ei tohi siduda kutseorganisatsioonidega ega lootma jääda viimaste kindlustamisele nende kaudu. Muuseas, kas lugupeetud H-ik ei näitaks lähemalt, kui palju on tema poolt näitena toodud organisatsioonid (mitte nende alade teenijaskond!) tulu saanud nende poolt ellukutsutud ettevõttest.

Eelpooltoodud näide Raudteelaste Hoolekande ühingu on meile veel teisiti kasulik: ta näitab meile tee, kuidas käia majandusettevõtete ellukutumisel ja mis on viimaste ülesanded. Majandusettevõtteid ei pea mitte asutama kutseorganisatsioonid, vaid selleks eriti loodud ja kutseorganisatsioonest täiesti rippumatud riigiteenijatekoondused ja nende ettevõtete ülesandeks olgu riigiteenijate majandusliku olukorra parandamine ja tõstmine.

Kahlemata on aga tösi H-iku väide, et soodsamad majanduslikud olud riigiteenijate kutseorganisatsioonide teguvõimet ja tähtsust märksa tõsta aitaks ja et senised sissetulekud seda ei võimalda. Parandust tuleb tingimata otsida ja leida. Ei usu, et me siin mingi Ameerika suudaksime leida, vaid pärast eksikäike ja siia-sinna kobamisi jõuaksime lõpuks ikkagi sinnasamasse välja, kuhu enne meid on jõudnud teised, kus ametiühislik liikumine aastakümneid vana. Vaatame sellepärast, kuidas on see probleem lahendatud mujal. Meil on praegu käepärast Saksamaa vabade ja kristlike ametiühisuste ja Hirsch-Dunkeri ühingute vahel 1919. a. algul saavutatud kokkulepe, milles kindlaks määratakse töövõtjate ametiühingute koosseisu, juhtimise, eesmärgi ja abinõude põhimõtted. Selles öeldakse meid huvitavas küsimuses: rahalised abinõud töövõtjate ametiühingu eesmärgi läbiviimiseks tulevad koguda liikmete osamaksudest (Die finanziellen Mittel zur Durchführung des Zweckes der Arbeitnehnergewerkschaft sind durch Beiträge der Mitglieder aufzubringen). Nii siis täiesti selgesti ja kategooriliselt öeldud, et kutseorganisatsioonide sissetulekuks olgu ainult liigetelt saadavad summad.

Olgu kindel, et meiegi ükskord samase otsuse ainuõigeks tunnistame ja on ainult meie kasuks, mida varem see sünnib. Sellepärast olgu ka iga meie kutsetegelase esimene ja tähtsam ülesanne selgitada organisatsioonide liikmeile vajadust liikmemaksu tõstmiseks ja selle õiglasemaks korraldamiseks, sest suures osas meie kutseorganisatsioonest on liikmemaks nii väike, et seda tõesti nimetamisvääriliseks lugeda ei saa. Sealjuures on ta aga veel ebaõiglaselt jaotatud. Siin on tarvis radikaalset muudatust. Kõigepealt tuleb aga liikmemaks seada õiglasemale alusele: kes saab rohkem palka, maksu ka rohkem maksu, s. t. liikmemaksu tuleb võtta proportsionaalselt palgale. Edasi on tarvis tõsta liikmemaksu määra ja märksa tõsta. Ärgu öeldagu, et riigiteenijaskond seda kanda ei suuda. Suudab küll, kuid tarvis on temale ainult selgeks teha, et see raha kõige suuremat protsenti kannab, tarvis on temale anda kindlustus, et see raha ka tõesti selleks tarvitatakse, milleks ta määratud, nimelt kutsetööks, kutseliikumise arendamiseks. Kui see on sündinud, siis näeme ka, et liikmemaksud sugugi nii tähtsusetu summad kokku ei too ja et ka nende abil võimalik on midagi teha.

Riigiteenijate palkadeks kulub aastas üle 2 miljardi marga, oletame et sellest ainult 1 miljard kulub organiseeritud riigiteenijaskonna palkadeks ja et liikmemaksu võetakse kõigest 0,5% palgast, nii teeb see ikkagi juba 5 miljonit marka välja, ja see on summa, millega juba arvestada võib. Võetud on aga minimaalsemad arvud.

Siin on eesmärk, mille sihis me tööle peame asuma ja ma usun, et kui lugu-

peetud H-ik kui ka kõik teised kutsetegelased oma võimed selles suunas tööle rakendavad, et siis meil mõne aasta pärast hoopis soodsamad tagajärjed käes on, kui tormates pimedast peast enam kui kahfilasesse „Gründertum'i“.

Majandusettevõtetest ja nende organiseerimisest teinekord pikemalt.

Clerk.

Riigiteenijate elukorterite üürihinnad riigimajades normeeritakse.

3. septembril s. a. esildas teedeministerium vabariigi valitsusele kinnitamiseks määruse riigimajades riigiteenijate elukorterite üürihinna normeerimise kohta, milline ette näeb üürinormide arvestamist, korterite juures olevate kõrvalruumide nimetuse mõistet ja kindlaks määrab üürinormide suuruse iga korteriliigi kohta. Määrust pealiskaudselt vaadates, peab tähendama, et see ladusalt kokku seatud on ja, kuigi lühike oma teksti poolest, siiski kaunis üksikasjaliselt ära näitab üüri määramise vahekorra. Senine riigikorterite üüri normeerimine oli täiesti juhuslik ja ebaõiglane, mida uus määrus kõrvaldada töötab. Avaldame selle määruse kava siin tutvunemiseks.

§ 1.

Riigimajades riigiteenijate elukorterite üürihinna määramisel võetakse aluseks köetavate ruumide põranda-pind.

Köetavateks ruumideks tuleb arvata: elutoad, teenijatetoad, köögid. Välja arvatud on eeskojad ja koridorid, kuigi nad köetavad on.

Märkus: Kui suur korter jaotatakse osadesse ja igal osal on oma peremees, siis tuleb üürihinna aluseks lugeda iga osa köetava põranda-pinna suurus.

§ 2.

Üürihind põranda-pinna üksuse — ruutmeetri — pealt on üleriikliselt ühtlane ja määratakse järgmiselt:

1) kui köetava põranda-pinna suurus on kuni 30 ruutmeetrit, siis on põhiüürihind kuus 10 mk. iga ruutmeetri pealt;

2) kui nimetatud pinna suurus on 31

kuni 60 ruutmeetrit, siis on põhi-üürihind kuus 15 mk. iga ruutmeetri pealt.

3) kui nimetatud pinna suurus on 61 või rohkem ruutmeetrit, siis on põhiüürihind kuus 25 mk. iga ruutmeetri pealt.

§ 3.

Köetavate ruumide põranda-pinna üksushinna määramisel tuleb silmas pidada, et a) III-da korra põranda-pinna üksushind oleks 90%, b) IV-ma korra — 80%, c) V-ma korra — 70%, d) VI-ma korra — 60%, e) keldrikorra ja pööningu tubade — 50% I ja II-se korra põranda-pinna üksushinnast, mis mõlemile viimasele ühesugune on.

Märkus: Mansardkord loetakse täiskorraks.

§ 4.

Põranda-pinna üksushinda kõrgendatakse protsendi näol, arvesse võttes järgmisi erimõnusi: a) korteri parem väljaehitus, b) kõrvalruumide rohkus, c) vannituba, d) elektrivalgustus, e) vesivarustus ja kanalisatsioon.

Korteri parema väljaehituse arvel kõrgendatakse põranda-pinna üksushinda 0,5 kuni 5% võrra põranda-pinna üksushinnast; Iga kõrvalruumi aluspinna ruutmeetri pealt, mis üle normi on, arvatakse köetava põranda-pinna üksushinnale juure 0,5% I korra põranda-pinna üksushinnast.

Vannituba kuulub põranda-pinna suhtes kõrvalruumide hulka, kuid tema olemasolemisel kõrgendatakse mõnususmaksuna köetava põranda-pinna üksushinda 2% võrra I korra põranda-pinna üksushinnast.

Elektrivalgustus edustab võrreldes muude valgustus-süsteemidega mõnusus, mille eest põranda-pinna üksushinnale juure lisatakse 0,6% I korra põranda-pinna üksushinnast. Tasu elektrivoolu eest maksab üürnik eriti.

Vesivarustuse ja kanalisatsiooni sisseseadete olemasolemisel tuleb mõnususmaksuna pörandapinna üksushinnale juure lisada 2% I korra pörandapinna üksushinnast.

§ 5.

Pörandapinna üksushinda alandatakse protsendi näol ebamõnususete tõttu järgmiselt:

1) iga kõrvalruumi aluspinna üksuse pealt, mis alla normi on, arvatakse kōetava pörandapinna üksushinnast maha 0,5% I korra pörandapinna üksushinnast;

2) kui korteris puudub kōök, siis arvatakse kōetava pörandapinna üksushinnast maha kuni 25% I korra üksushinnast;

3) kui kloset on väljaspool peaseinu, siis arvatakse kōetava pörandapinna üksushinnast maha kuni 4% I korra üksushinnast;

4) kui kloset on majast eraldatud, väljas, siis arvatakse üksushinnast maha kuni 10% I korra üksushinnast;

5) kui puudub vesivarustus ja kanalisatsioon, siis arvatakse kōetava pörandapinna üksushinnast maha 2% I korra üksushinnast;

6) kui puudub peale vesivarustuse ja kanalisatsiooni veel veekaev maja krundil, siis arvatakse kōetava pörandapinna üksushinnast maha kuni 30% I korra üksushinnast;

§ 6.

Korteri parema väljaehituse all tuleb mõista: pörandaparketit, puust ehk mineraalainest lihvitud seinapaneeli, klaseeritud kahvlitest seinakatet vannitubades, köökides ja eestubades, kodumaa tamme ehk

muust väljamaa puust paremini väljatöötatud ja poleeritud uksi, kunstlikult valmistatud ja laele kinnitatud karniise ja rosette kasettidena ehk muul viisil väljatöötatud paneele. Veetuid karniise ja kahvlitest karniiseid ei võeta arvesse.

§ 7.

Kõrvalruumide norm määratakse järgmiselt kindlaks: kui kōetavate ruumide pörandapind on kuni 60 ruutmeetrit suur, siis arvatakse normaalseks kõrvalruumide aluspinnaks 40% kōetavate ruumide pörandapinnast; kui kōetavate ruumide pörandapind on 60 ehk rohkem ruutmeetrit suur, siis arvatakse normaalseks kõrvalruumide aluspinnaks 20% kōetavast pörandapinnast; kōetava pörandapinna suuruste 60 ja 600 ruutmeetri vahel olevatele arvudele leitakse normaalne kõrvalruumide protsent interpoleerimise abil.

§ 8.

Kesküttega hoonetes tasuvad üürnikud kütte-kulud proportsionaalselt kōetavate ruumide kantmahule.

§ 9.

Üürihinna määramiseks ja keskütte kulu normeerimiseks moodustatakse vastavas ametkonnas normeerimise komisjon, millest osa võtma kutsutakse riigikontrolli esitaja.

Normeerimise komisjoni protokollid ühes hindamise materjalidega esitatakse vastavale ministriumile kinnitamiseks.

Raudteelaste huvireis Lätti.

Aasta kolme eest, kui Läti raudteelased meil külas olid, avaldasid nad Eestist lahkudes soovi, et meie raudteelased järgmisel aastal Lätti vastukülaskäigu ette võtaks. Mõõdus aasta ja teine, kuid sõidust Lättimaale ei saanud asja. Keskühing, kes selalase huvireisi algataja oleks pidanud olema, ootas Läti ametivendelt enim sellekohast kutset, kuid seda ei järgnenudki. Vahepeal kuuldus nii mitmeltki raudteelaselt soovivaldusi, et reisi Lättimaale ette võtta, vaadelda Läti ilusamaid maastikke ning linnasi, tutvuneda sealsete elu-oludega ja luua naaberriigi ametvendega paremaid sõprussideid. Reis lõpuks teostuski, kuid teisel teel: korralduse võttis oma peale raud-

teametnikkude kultuur-haridusline ühing „Raudam“, kes selleks ühendusse astus Läti raudteelaste liiduga kui organisatsiooniga, kelle tegelased Eestit veel külastanud ei olnud, et mitte põhjust anda arvamisele, nagu oleks „Raudami“ poolt korraldatud reis lätlastele vastukülastuseks. Osa võtsid reisist 109 inimest, neist 102 raudteelast ja viimaste perekonnaliiget ja 7 väljaspoolt raudteelasperet — „Raudami“ laulukoori liiget. Välja sõideti Tallinnast 27. augustil, Riia kiirrongiga, milline jõudis üle piiri — Läti Valka kell ½ 2 õösel. Läti Valgas oli huvireisijaid vastu võtmas Läti raudteelaste liidu esimees P. Zeibolts ja juhatusliige Visal, kelle lahkel korraldusel Läti rongis kõigile

Huvireisijad Sigulda jaamas.

platsid kätte juhutati. Siguldas, tuntud Liivimaa Schweitsis, oli huvireisijatele ette nähtud esimene peatus ja selleks haagiti rongist maha 2 vagunit, mis ka korteri aset täitsid. Siguldasse jõuti umbes kell 6 hommikul. Seal olid huvireisijaid vastu võtmas raudteelaste liidu juhatus terves koosseisus, mitmed osakondade juhatusliikmed, kui ka kohapealsed raudteelased, Sigulda linnapea Dr. Ruuben, mitmed linna omavalitsustegelased ja mõned ajakirjanikud. Minnes läbi Sigulda linna ja selle ümbruskonnad, peatuti endise vürst Krapotkini lossis, kus nüüd Läti ajakirjanikkude kodu asub. Seal oli korraldatud külalistele hommikueine. Läti raudteelaste liidu nimel tervitas külalisi liidu esimees Zeibolts, toonitades, et seesugusel naaberriigi ametvende huvireisil on eriline tähtsus. Ta pakub huvi reisist osavõtjatele enestele, kui ka neile, kes esimesi vastu võtavad, koos mõtteid vahetada, koos sõbrustada, üksteisest aru saada on kõige parem silmapilk sarnastel huvireisidel. Lõpetab kõne hüüdega: Elagu Eesti raudteelaste kultuur-haridusline ühing „Raudam“, keda meie organisatsioonil on au vastu võtta oma esimese külalisena!“ Järgmise tervituskõne ütles Sigulda linnapea Dr. Ruuben – ja meie huvireisijate suurimaks imetuseks – eesti keeles. Dr. Ruuben tähendab, et tema kaua aega pole Siguldast näinud nii suurt kogu eestlasi, kui

praegusel silmapilgul ja sellepärast tahab nendega täna kõneleda eesti keelt. Tuletab meelde meie vahvaid sõdureid Sigulda all 1920. a., milline linn tol ajal veel Segevoldi nime kannud. Mäletab silmapilku, kuis landeswehr Eesti soomusrongide poolt peksta saanud ja taganema löödud. Lõpetab kõne hüüdega: „Elagu Eesti!“

Tervituskõnedele vastab k-h. ühingu „Raudami“ esimees A. Mänd, tänades Läti ametvendi ülilahke vastuvõtu eest, tähedades, et meie huvireisijad seda mitte ei lootnud ja see nii ootamata tulnud; laseb elada Läti ametvendi ning Latvijat, mille järele „Raudami“ laulukoor Läti hümnit laulab läti keeles.

Veel kõnelevad mõned kohalikkude organisatsioonide esitajad ja sellele järgneb sõbralik jutuajamine.

Ajakirjanikkude kodust mindi ümbruskonna mägesi vaatlema, mis piirduvad Koiva jõe ümbrust. Kena maastiku vaatlemine Siguldast kestis kuni kella 12-ni. Kell 12 sõideti Riiga edasi, kuhu rong jõudis kella 1 paiku päeva.

Riias oli külalisi jaama vastu võtma tulnud määratu hulk raudteeametnikke ja töölisi, mis seletatav sellega, et pühapäeval kõik teenistusest vabad olid. Jaamas levis Läti raudteelaste liidu lipp, mis haruldaselt ilusti välja ömmeldud: ühel küljel vedurit ja teisel küljel töömeest näitab, millised lipu embleemiks määratud. Kella 3 ajal päeval

oli raudteelaste liidu kultuur-haridusline sektsioon korraldanud peo, kuhu, kahjuks õige vähe meie raudteelasi läks, kuna poolpäevaline mägedes jalutamine kõik nii väga oli ära väsitanud ja suurem hulk meist vagunitesse puhkama läksid. Olgu tähendatud, et lätlased ka huvireislaste korteri eest olid muretsenud: seks oli jaamas tervelt 5 vagunit, mis ka tarvilise magamis-pesuga varustatud. Esmaspäeval, 29. aug. oli linna vaatlemine. Pealelõunat käidi veel Maiorenhofis. Õhtul kella 8 ajal oli korraldatud õhtusöök Võhrmanni pargis üliõpilaste einelauas. Söögilauas peeti vastastikku kõnesid ja õeldi tervitusi mitmete organisatsioonide esitajate kui ka üksikute isikute poolt. Koosviibimisest võttis osa muu seas ka Läti teedeministeeriumi esitaja. Kultuur-hariduslise ühingu „Raudami“ poolt

andis ühingu esimees A. Mänd seal Läti raudteelaste liidule mälestustäheks – albumi Eesti päevapiltidega. Albumisse kirjutasid oma nimed kõik huvireisist osavõtjad.

Kell ³/₄11 algas reis Tallinna poole tagasi. Huvireisist jäi kõigil väga hea mulje, mille tõenduseks see, et helid „Dievs sveti Latvija“ kostsid ka siis veel edasi, kui rong juba Tallinnas peatus. Tuleval aastal on oodata Läti ametvendi Eestisse vastuküllastamisele. Huvireisijate nimel tahaksin ütelda eriti tänu reisi hea kordamineku eest Läti raudteelaste liidu juhatusliikmetele härra Zeibolts'ile, Visal'ile ja Sigulda jaama ülemale kui ka Läti raudteedevalitsusele, kes meile sõidu suhtes ning vagunit kasutamiseks andmises väga lahkelt vastu tuli.

A. M.

Huvireisijad Läti ajakirjanikkude kodus, Siguldas.

„Vana kutsetegelase“ kirjutuse puhul.

(v. „Side“ Nr. 12.)

Peale postiteenijate viimast kongressi Tartus on ilmunud ajalehis ja ka „Sides“ kirjeldusi, milledes valgustatakse kongressi lõõtulemusi väga negatiivselt ning opereeritakse selle juures vale andmetega.

„Side“ Nr. 12 juhtkirjas analüseerib autor algul väga kujukalt asjaolusid ja vahekordi, mis killustavad sisemist kooskõla professionaalühingutes, kuid lõpule jõudes ja „Tartu Ametnikkude“ osakonnast kirjuta-

des, jätab ta tekkinud tõsiasjad, mis põhjustasid uut osakonda asutama, hoopis mainimata, jättes nimetamata põhjuse tegeliku väljakutsuja, mis tal kui organisatsioonile lähedalseisval isikul hästi teada peaks olema.

Samas „Side“ numbris, kirjelduses „Muljeid postiteenijate IX kongressilt“ käsitab „vana kutsetegelane“ Tartus Ametnikkude osakonna moodustamist ja selle

kuid nii palju oleks pidanud ikkagi juhatus austama, et teda tutvustada muudatuste ja palgaastmetega, mis kokku seati esimehe juuresolekul.

Kui intriigidest räägiti, mis mõeldud talvel Tartus kuuldavale tulid, siis oli vastus: „Meil on kõik kõige paremas korras.“ Ometi oli aktiivtegelase mõttepõldajatel Tartu osak. lagunemise põhjused hästi teada, kuid ei püütudki asja likvideerida.

Ühe sõnaga öeldes puudus keskjuhatuses kui teenijaskonna esituses kollegiaalne tegevus. Kaks aktiivtegelast talitasid omal arvamusel, ja sõpradest enamus, kel sõprus kõrgem kui organisatsiooni tegevuse hea kordaminek, tunnistasid nende tegevuse õigeks.

Kõik nimetatud nähtused kanti liigete ridadesse ja kõigile kainelt otsustajatele sai selgeks, et neid puudusi võib vaid kõrvaldada uute isikute valimisega keskjuhatusesse, et ei saaks enam enamust endised aktiivtegelased.

Nii tekkis murrang mitte põhikirjas, mitte organisatsiooni algul ülesseatud tegevuse põhimõtetes, vaid murrang selles antidemokraatlikes liikumises, mida juhtisid n. n. aktiivtegelased.

Tegelastel provintsist, kes keskkohast eemal, polnud sellest selget pilti ja polnud enam ka juhatuses „Aaronit“, kes seda oleks paljastanud ja nii said aktiivtegelased päevakangelastena kongressidel enamuse, olgugi et neil kohtadelt mandaadid puudusid ning nad ainult keskjuhatus liikmetena kongressist osa võtsid.

Kuid igal ajal on piir ja sama ka nende härrade aktiivtegelastel. Tartu juubel-kongress osutus ajalooliseks kohtumõistjaks aktiivhärrade omapärasele tegevusele.

Lubatagu veel mõni rida nimetatud kongressi kohta.

Mandaatkomisjon andis uue osakonna saadikutele õiguste andmise kongressi otsustada. Esimene sõnavõtja ei seleta nii lakooniliselt nagu „vana kuusetegelane“ seda kirjutab, vaid ta seletab kujukalt osakonna asufamist tuues ette järgmist: Põhikirja alusel valivad rühmad esitajaid osak. juhatusse ja ka kongressile, kuid kokkuleppel võib valimine ka ühiselt sündida. Tartu osak. esimene peakoosolek otsustanud moodustada juhatus rühmade viisi valimisel. Aktiivtegelane saanud aga mõne üksiku hääle. Nüüd hakanud ta teiste rühmade esitajaid ässitama, et nad ametnikkude rühma esitajatega koostöötamisest loobuks. Seda teinudki posteljonide ja tehnilise rühmade esitajad ja nii jäänud osakonna juhatus seekord moodustamata.

Kutsutud teine peakoosolek kokku. Ametnikud olnud haavatud oma esitaja ignoreerimisest ja pole sellest koosolekust osa võinud, teades et pole loota paremat. Nüüd tunnistanud nimetatud koosolek ametnikkude rühma valimistel vähemusse jäänud isikud valitaks ja nii jäänud ametnikud esitusest. Nad lahkunud osakonnast ja asutanud uue.

Vana osak. sekretär võtab sõna ja tõendab veel kord, et nemad tehnilisest rühmast ja samuti ka posteljonide rühma esitajad tõesti on keeldunud ametnikkude rühma poolt valitud isikutega töötamast osak. juhatuses ning soovinud näha aktiivtegelast ametnikkude esitajana.

Keskjuhatuses esimees, asja juuridiliselt selgitades, väidab, et keskjuhatus olla juriidiline isik. Kongress aga mitte ja kui keskjuhatus tahta võida ta kongressi lõpetada sel puhul, kui enamus peaks andma saadiku õigused keskjuhatuses registreerimata osakonna esitajatele.

Keegi Tallinna esitaja võtab sõna ja leiab, et ähvardus kongressi lõpetada olla surveavalduse katse kongressi enamuse vastu, millega polevat vaja arvestada.

Noor liider võtab sõna ja seletab, et mitte keskjuhatus pole juriidiline isik vaid ühingu ning kongress. Keskjuhatus ja rev. kom. jur. isiku organid, kelle tegevuspiirid põhikirjas ära määratud.

Pole öeldud põhikirjas, et enne saadikute saatmist peab osakond registreeritud olema, siis võib ka kongress kui kõrgem organ seda küsimust täiesti seaduspäraselt, s. o. põhikirja alusel, otsustada.

Edasi seletab kõneleja, et osakonna lagunemine kui kurbsündmus on juba teostunud ja et nende esitajatele saadikute õiguste mitteandmine seda sündinud fakti ei väära. Ei olla ka lootust koostöötamiseks kunni pole kõrvaldatud põhjused, millest lahku minek tingitud ja sellep. arvab, et osakonna esitajatele saadiku õiguste andmine osutub tervendavaks sammuks, sest ei või ju ometi loomulikuks ja lubatavaks pidada seda, et umbes 75 ametnikku osakonnast ja sellega ka ühingust lahkuvad.

Kongressi enamus 29-häälega 26 vastu otsustas neile saadiku õigused anda.

Ei ole põhjendatud väide, et nagu oleks kongress sellega põhikirja vastaselt talitanud, et uue osak. saadikud kaasa hääletasid. Mandaadid olid veel välja andmata, kodukord vastu võtmata, kongressi koosseis fikseerimata ning uue osakonna esitajad esitasid teenijaid, kes kuulusid ühingu liikmete hulka.

Ja kuigi neid oleks selle küsimuse hääletamiseks kõrvaldatud, siis oleks pidanud ka vana osak. esitajaid sama palju kõrvaldama, sest viimast esitasid 8 saadikut 208 liikmega, ametnikkude lahkumist osakonnast pole mingisuguse jur. konksu tõttu arvesse võetud saadikute valimisel.

Vana osak. saadikute arvu mittevähendamisel oleks kujunenud tõesti põhikirja vastane nähtus, oleks olnud esitajaid rohkem kui liikmete arv võimaldab ja ei olnud teist pääseteed kui pidid kõik hääletama.

Kongress töötab edasi. Keskjuhatuses teguviis toob veel mitmed saadikud opositsiooni ridadesse, kujundades juba suure enamuse. Küll teevad „aktiivtegelased“ veel katseid endid päästa. Meelitatakse saadi-

kuid, eriti naissoost. Viimastele ei anta isegi õhtul rahu oma sugulaste juures olla, otsitakse üles ja kutsutakse „kampa“. Kuid nähes, et ka naissaadikutel on selgroogu iseseisvalt otsustan iseks, nähes, et mitmed nende ettepanekud olid läbi kukkunud, võtsid 6 isikut eneste kandidatuurid demonstratiivselt maha ja seda just läbikukkumise kartusel.

Suvilate väljapakkumise lugu on järgmine: Kui suvilad osteti, olid mitmed selle vastu, et soetada suuri ruume teise riigi serva, kuhu sõitmine kallid. Ka ei peetud õigeks seda, et müüjale küsitav summa ilma fingimata välja makseti.

Nende väidete vastu seletasid ostjad, et üks maja olla remonteerimata kuid seinfelt väga kapitaalne ja seda võida tuua Tallinna – Piritale. Vastav otsus kanti ka protokolliraamatusse. Sellest välja minnes otsustas Tallinna osakonna peakoosolek, kongressi saadikutele juhinoõre andes, nimetatud maja äratoomist nõuda, kui rahalised ressursid seda peaks võimaldama ja kui kee kasulikkus peaks osutama.

Peakoooleku soovid kandis liider kongressil ette ja võeti vastu otsus seda teha, kui raha peaks olema (oli lootus, et ehk võidab mõni keskjuhatusse võidulaenu pileti) ja kui välja kalkuleeritakse maja äratoomise kasulikkus. Olgugi, et see otsus äärmiselt tagasihoidlik ja tingimusi sisaldav, ei meeldinud see vähemusse jäänud keskjuhatusse aktiivtegelastele ning alustati obstruktsiooni (töölakistus).

Kui ettepanekud lahtisel hääletamisel läbi kukkusid, nõuti kinnist ja nimelist hääletamist ja seda iga üksiku maja vedamise kohta.

Muidugi lükkas kongress need rumalad ettepanekud ka kinnisel hääletamisel tagasi. Nüüd said kõik saadikud, kellel veel seisukohad selged polnud, aru, et tõesti kahju on „aktiivmeestel“ troonilt lahkuda.

Mis puutub peavalitsuse kõrgema iseseisvuse ametnikkese, kes kutseühisust oma isiklikes huvides lahvat kasutada, siis jääb see kaunis tumedaks, milline peaks küll olema kutseühisuse poolt saav või antav kasu nimetatutele. Küll on aga meil teada, et aktiivmehed ühingu eesotsas olles oskasid endid ja ka mõttepooldajaid pisi-tasa järgu saamisel esile nihutada, jättes sappa ootama teisi, kel peaks olema rohkem shansse.

Üks kõrgematest ametnikkest on juba vana kutsetegelane. Ta on võitnud üldise lugupidamise, on mitmetel kongressidel ja koosolekutel julgelt välja astunud ning on praegu keskjuhatusse liikmena väga tervitatud, kui kaine ja otsustava teovõimega isik. Teine neist on samuti teovõime, pooldab ühingu sihte ja oleks ka hea jõud, kuid keeldub alati kandideerimast keskjuhatusse.

Samuti on ka kongressi juhataja vana tegelane, suhtub heatahtliliselt ühingu tegevusele, kuid on alati keeldunud kandideerimast keskjuhatusse.

Õieti peaks seda nähtust väga demokraafiliseks pidama, kui kõrgematel kohtadel olevad ametnikud

ühingu tegevusest osa võtavad, seda mõtet pooldavad ja ka küsimustel, mis nende otsustada, nende soovidega, mis organisatsioonid üles seadnud, pütavad arvestada.

Mis puutub seaduse väänamise ja käänamise eest ja tagant otsast, siis on ka siin asja ebaõigelt valgustatud. Mitte väänamisest, vaid seletamisest oli kõne.

On ju loomulik, et nii kui kõrgem riigivõim seadust seletab ja tühikuid täidab, sama võib ka kongress kui kõrgem organ, põhikirja seletada ja selle tühikuid täita. Nimetatud asja põhjendades näitas aga kõneleja, kuis keskjuhatus oli seadust väänanud ja põhikirja nõudeid mitte täitnud tagavarakapitali kogumisel

Kui uus juhatus tegevuse üle võttis, visati talle vana poolt vaenukinnas näkku, öeldi: olefe paendlikud, ei kaitse teenijate huve jne. jne. ning lubati tulevasel kongressil sõimata. Sarnast sisesõda alatigi mitmel frondil, küll „Sides“, ajalehis, teenijaie hulgas jne. On küsitav, mis peaks olema selle põhjuseks.

Möödnud tegevusaasta kulutokumentide lehitsemisel tuligi see salapärane põhjus ilmsiks. Selgus, et Tartu aktiivtegelane, posteljonide poolt valitud ametnikkude esitaja, montööride hea sõber, ülddemokraatliku vaimuga isik, on saanud tegevusaasta jooksul keskjuhatusse kassast 32.000 marka sõidu- ja päevarahadena (Tartu osak. sõidu- ja päevarahade kulud olnud 31.000).

Ja imelikul kombel langevad need imeliku sõidukulude imelikud aruanded kokku nende päevadega, mil aktiivtegelased on kasutanud priisõitu.

Sõites sageli Tallinna keskjuhatusse ja saadikutekogu koosolekutele, läks korda teha kenakene summa „puhast“ ja see ongi sissisõja põhjuseks. Kuna noor liider ühes oma mõtteosalistega õiglase ja majandusliselt kokkuhoidliku tegevusega sarnased „demokraatlikud kraanid“ aktiivtegelasele sulges, siis on ju küllalt põhjust nende aadressil valeandmetega laimuarfikleid kirjutada.

Mitte juhust ei aidanud „noorel liideril“ kongressil enamust saada, vaid vana juhatusse aktiivtegelase enda huvides tegutsemine oli selleks soodsa pinna valmistanud ja vana tegelase katse teisi karjääristideks nimetada, tähendab kõiki teisi oma mõõdupuuga mõõta

Organiseeritud ja teadlik positiivsete pere reageerib sümpaatselt nimetatud murrangule, teades, et kõlbliselt madalal olevad isikud eneste isiklikes huvides tegutsedes viivad ka organisatsiooni tegevuse madalale pinnale.

Kui „vana kutsetegelane“ ja tema mõtteosalised seda demokraatiaks, ühistunde kasvatamiseks ja suureks ülesehitavaks tööks peavad, et kellegil võimalus oli organisatsiooni kulul omale „puhast“ teha, et inimestel võimalus oli olla isehakanud palgaliseks

asjaajajaks, et esitajad keskjuhatust eelnimetatud kujul ei informeerinud, et põhikirja alusel Tartu ametnikkude rühma esitajaid ignoneeriti jne. jne., siis ei peaks vist küll „Side“ lugejatel põhjust olema kadestada, kui noor liider ühes oma mõtteosalistega demokraatiast teistigi aru saab.

Minnes veidi tagasi uue osakonna asutamise juure, peab tunnustama, et see on kurb sündmus, kuid paratamata.

Kahjatsusega pidid kongressisaadikud seda otsustama, kuid ei olnud teist pääsoteed lahenduseks, niikaua kui Tartu posteljonid aru ei saa oma „hea sõbra“ tegevusest.

Umbes 90 Tartu ametnikust on 81 uude osakonda läinud. Juhatuses on vana osakonna endised juhatuseliikmeid. Eks räägi see selget keelt sellest, et lahkuminekuks pidid olema sügavad põhjused.

Aktiivtegelase osakonnal on praegu keskjuhatusele 1926. a. liikmemaksu umbes 14.000 maksmata, 1927. a. I poole liikmemaksu sama palju ja peale selle veel 5200 mk. kongressikulusid. Vaevalt suudab sarnase majanduspoliitiku juhtimisel olev osakond seda maksta.

Nimetatud osakonna liigetel, kes liikmemaksud korralikult ära maksnud, oleks tõesti aeg juhatusele meele tuletada põhikirja austamist ja keskjuhatusele võla tasumist. Loodame, et Tartu aja jooksul olukord loomulikuks muutub ja kaks osakonda jälle ühiselt hakkavad tegutsema.

Siin esiletoodud asjaolude üle võidakse küll veel pikalt ja laialt kirjutada, kuid need faktid on dokumentaalselt tõestatavad ja selle tõttu ka ümberlükkamata.

Vana ja uus kutsetegelane.

Maailma raudteed.

Esimene aurumasin, missugune liikumisabinõuna roopaid mõõda tarvitusele võeti, ehitati nagu meie seda teame 1814. a. Georg Stephensoni poolt. Üksteist aastat hiljem, 1825. a., avati Inglismaal esimene raudtee reisijate veoks. Ühisriikides tehti raudteede ehitamisega algust 1827. a., ja paljud Euroopa mannermaa riigid järgnesid sellele eeskujule mõõdunud aastasaja 30-tes aastates. Maailma raudteevõrgu arengu kohta leiame andmeid juba 1840. aastast. V. Voytinsky on need andmed oma teoses „Maailm arvudes“ avaldanud. Nende varal selgub, et 1840. a. tegevusesoleva raudtee kogupikkus — 7.679 km. 1850. a. — 38.568 km., 1860. a. — 108.012 km., 1870. a. — 209.789 km., 1880. a. — 372.429 km., 1890. a. — 617.285 km., 1900. a. — 790.125 km., 1910. a. — 1.030.014 km. ja 1923. a. 1.216.000 kilomeetrit suurenes. Iseäranis suurt hoogu raudteehituse alal võis märgata Ameerikas läinud aastasaja 80. aastates ja käesoleva aastasaja esimestel aastatel paljudes teistes väljaspool Euroopat seisvates riikides.

1923. a. andmetele tugedes langes Ameerika kohta pea pool maailma raudteedest — 599.000 km. 1.216.000 kilomeetrist. Ühisriikidele üksinda kuulus sellest arvust 404.200 km., Kanadale 64.000 km., Argentiinale 37.000 km., Brasiiliale 30.000 km. jne. Euroopa raudteeliini pikkus mainitud aastal oli 380.000 km., sellest Saksamaa 58.000 kilomeetriga, Venemaa 56.000, Prantsusmaa 54.000, Suur-Britannia ja Iiri 39.000, Itaalia 21.000, Poola (ilma Ülem-Shleesiata) 19.000 kilomeetriga. Aasias oli 1923. a. raudteid 130.000 km. pikkuses. Täpselt pool sellest

arvust langeb Briti-India peale, Jaapani raudteed ulatusid 21.000 km., Aafrikas oli kausutada raudteid 60.000 ja Austraalias 47.680 km. pikkuselt.

Raudteearvade arengut ühel ehk teisel maal aitab selgitada peale tähendatud raudteepikkuste üleslugemise veel raudteevõrgu tihedus teatud pinnasuuruse ehk teatud elanikkude arvu kohta. Tulemused mõlema arvestamisviisi juures oleks lahkuminevad, mis ärarippuv elanikkude arvu mitmekesidusest. Aluseks võttes 1923. a. andmeid oli raudteeliinide pikkus

	iga 100 qkm. pinna kohta km.	iga 10.000 elan. kohta km.
Euroopas	4,3	9,2
Ameerikas	1,5	28,5
Aasias	0,3	1,2
Aafrikas	0,3	5,8
Austraalias	0,6	35,7

Nii kui ülaltoodud arvudest näha on Ameerika raudteevõrgu tiheduse poolest, elanikkude arvuga arvestades, esimesel kohal. Kui võrdlusele võtta üksikuid maid, siis oli 1923. a. iga 10.000 elaniku kohta raudteid järgmises pikkuses: Rootsis 25,6 km., Luxemburgis 20,6 km., Lätis 17,7 km., Leedus 15,3 km., Shveitsis ja Taanis 14,7 km., Belgias 14,5, Prantsusmaal, Norras ja Soomes 13—14 km. Peaasjalikult omavad väikeriigid kõige suurema raudteevõrgu tiheduse. Ainult Poola seisab erandina rea lõpus, kus raudteid kõigest 0,7 km. pikkuses iga 10.000 elaniku kohta langeb.

Veel suuremad on vahed raudteevõrgu tiheduses väljaspool Euroopat. Näiteks Abessiinias (P.-Aafrikas) loetakse iga 10.000 ela-

niku kohta 122,6 km. raudteid, 100 qkm. pinna kohta aga ainult 0,7 km. Kanada kohta on need vahekorrad 73 ja 0,7 km., U-Meremaa kohta 40 ja 1,8 km., Argentiinas 39 ja 1,2 km., Ühisriikides 38,1 ja 4,3 km. Kõik need maad, missugused rahvaarvu poolest suure, pinnasuuruse poolest aga vähese raudteevõrgu tiheduse omavad, on üldse ehk teatud maaosades harva elanikkudearvuga.

Maades, kus elanikkude arv võrreldes maapinnaga väike, on keskmine transporteerimisteede reisirajatele kui ka kaupadele väga suur.

1923. a. oli keskmine transporteerimisteedekonna ulatus:

	1 isikule km.	kaupadele km.
Venemaa	182	184
Kanada	111	463
Hiina	84	174
Poola	58	201
Ühisriigid	56	483
Briti-India	52	309
Saksamaa (1925. a. andm.)	23	146
Suur-Britannia	18	91
Austraalia	17	151

Väga mitmekesine on ka raudteede varustus veereva koosseisuga vahekorras teede pikkusega. Iga 100 km. kohta oli näiteks:

	vedureid	reisijatevag.	kaubavag.
Belgias	112	185	2714
Suur-Britannias	75	157	2191
Saksamaal	63	143	1482
Prantsusmaal	48	1275	1275
Itaalias	43	62	960
Tshehoslovakkias	30	62	807
Poolas	17	51	548
Ühisriikides	17	14	584
Austraalias	10	19	212
Kanadas	9	7	356

Sõidukiirus raudteel on ärarippuv vedurite jõust, tee profiilist ja ehitusviisist, samuti

ka peatuste arvust ja nende kestvusest 19. aastasaja keskel oli harilikuks kiiruseks 16 km. tunnis, tähendatud aastasaja lõpul liikusid kiirrongid aga juba 60 km. kiirusega tunnis. Enne ilmasõda saavutasid Ameerika kiirrongid hiigla kiiruse – 111–115 km. ja erakorraliselt isegi kuni 190 km. tunnis. Praegu võib arvestada auruveduri kiirust 160 km., elektriveduri oma aga koguni 210 km. tunnis. Kuid kiirrongide harilikuks kiiruseks on siiski 60–90 km. Kaubarongide sõidukiirus ületab harva 30–40 km. tunnis; maades harva raudteevõrguga teevad kaubarongid keskmiselt 8 km. tunnis.

Otseühendust, ümberistumise ja ümberlaadimise ärahooldamiseks, takistavad märksa mitmesugused teelajused, iseäranis aga riikides väljaspool Euroopat. Näiteks on Austraalias 5 mitmesuguses laiuses raudteid, kuigi seal erilisteks otstarveteks veel hulk kõrvalharusid ja erateid olemas. Praegu on ühelaiused umbes 74% maailma raudteedes, nimelt 143,5 cm. Selles laiuses oli ehitatud esimene Inglismaa raudtee, mida ka paljud Euroopa riigid omaks võtsid. Laiemaid teid leidub Venes, Hispaanias, Indias, Argentiinas ja Austraalias (12% kogu raudteevõrgust); kitsamaid – Norras, Kreekas, Brasiilias, Jaapanis ja Aafrika kolooniates (14% raudteevõrgust). Kitsarööplised on ka paljud mägestikkude teed.

Euroopa mandril saab suurem osa raudteid riigi poolt ehitatud ja kasutatud. Ainult Prantsusmaal ja Hispaanias, samuti ka Suurbritannias ja Ühisriikides valitseb erateede süsteem. Majanduslikult nõrkades ja mahaäänud riikides ehitatakse raudteid võõra maa kapitaliga, välismaadele kontsessioonide võimaldamise põhimõtetel.

Mitmesugused teated.

Johann Mihels.

In memoriam.

Vägev ja arusaamatu on elu inimhingedele. Nädala eest töötas Johann Mihels naeratus palgeil, tuleviku lootused südames ja raugematu töötahe rinnus Pärnu postkontori hallide müüride vahel ja Rääma rukkiväljadel. Nüüd puhkab ta juba musta mulla all, kalm ta laibal on uppunud pürgadesse ja lilledesse.

Kadunud Joh. Mihels'ile naeratas eluhommik Rääma madalas hurtsikus 1887. a. detsembris. Juba varases lapsepõlves avaldas ta haruldast tublidust ja usinust. Vähe võis ta saada väesilt vanemalt. Juba kopolingil Rääma vallakoolis ja Pärnu linnakoolis

tuleb tal vabal ajal rasket kehalist tööd teha, teenides suvevaheaegadel omale kooliskäimiseks raha. Linnakooli lõpetanud astus l. Mihels 17 aastana Pärnu posti-telegr.-telef. kontori õpilaseks. Algul teenis ta ametnikuna Riias ja Paldiskis. Alles ilmasõja ajal pääsis ta Pärnu postkontori kohale. Okupatsiooni võimude poolt ametist vallandatud teenis l. M. ühes kaasametniku A. K.-ga pisikeses purjepaadiga formisel Pärnu lähel kalu vedades oma perekonnale ülespidamist.

Eesti iseseisvuse tulekul organiseeris ja rajas kadunud ühes kaasametnikkudega Eesti Pärnu p.-t.-f. kontori. Sellest ajast kuni surmatunnini täie andu-

muse ja armastusega töötas J. M. Pärnu postkontoris. Elavalt võttis ta osa Pärnu postiteenijate kutseühisuse esimehena positeenijate elamistingimiste parandamise katseist. Oma oplimisiliku pilgu ja elurõõmuga peletas ta isegi kaasteenijajast eemale elumured ja õhutas neis elutuld.

Madala postiametniku palga tõltu oli sunnitud J. M. töötama ka põllul. Enne päikese tõusu oli ta põllul kündmas, õhtu hilja aga nurmel vilja koristamas. Ja ta töö kandis vilja. Paari aasta eest valmises maja kauniks koduks oma perekonnale. Peale selle leidis tal siiski veel aega osa võtta kaitsemalevast ja mitme seltsi tööst.

Oma vähesed vabad päevad ja uneta ööd pühendas ta aga muusikale. Kolmerealine lõõts seljas,

kahe pasunamehe ja viiuldaja saatel, rändas ta majast maija, mängis vanadele ja noortele, et valitseks inimkonnas raske töö kõrval lõbu ja rõõm.

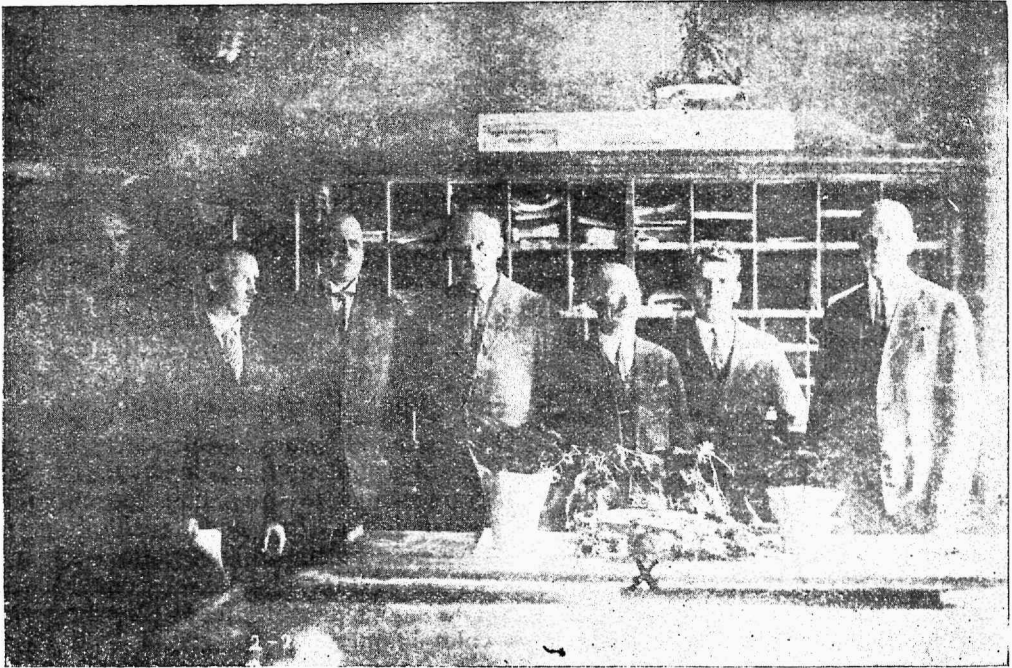
See alaline rühkimine, töötamine ja rändamine murdis Joh. Mihels'i nõrga inimliku jõu ja ta varises maamulda olles alles vana 39 aastat.

Lapsepõlvest kalmuni „tormitsev meri“ leidis nüüd puhkepaiga ja rahu.

Valus ja sünge oli Pärnu postiteenijate kurbus, seisatades lahkunud kaasametniku põrmuga vaikesse harduses postkontori ees . . .

Mälestus Sinust, Johann Mihels, mis kallis ja kaunis, jääb meie leinajate südamesse kustumatult helenudama.

Puhka rahu, langenud võitleja!

Juubilar kaasteenijate keskel *) R. Tamm.

Rudolph Tamm,

Pärnu postkontori 1. j. ametnik. Pühitses 2. septembril 1927. a. oma 25. a. teenistusjuubelit.

Rudolph Tamm sündis lihtõõlise pojana 25. detsembril 1873. a. Esialgse hariduse omas ta Pärnu tolleaegse Saksa elementaar- ja Vene Nikolai-koolis. Hiljem täiendus hariduslikult Petrogradis, n. n. Pokrovsky õhtu-keskkooli kursustel.

Varases nooreseas tundis R. T. suurt huvi mere vastu ja võttis mitmed pikemad ookeanireisid meremehena ette. 29 aastana astub Tamm 1902. a. postiametkonda. Teenib kuni 1915. a. Petrogradi peapostkontori välisjaoskonnas. 1915. a. lõpul määratakse ta Soome vaksali pakiosakonna juhatajaks, missugusest kohalt enamline valitsus ta 1917. a. lõpul tagandab ja väerinnale saadab, et „oma mehele“ sellele kohale ruumi teha.

Järgnevad segased ajad . . . Tamm elab üle nii mõnegi raske hetke ses üldises kaoses.

Vaheajal rajatakse Eesti. Kodumaa ei ole ununenud Tamm'e meelest. Ta tahab oma jõudu ja tööoskust armastatud kutse alal pühendada kodumaale, ja 1920. aastal astubki ta teenistusse Eesti postiametkonda Tallinna peapostkontori ajalehtede-büroo ametnikuna. Venemaa läbielamus ei jäta aga oma mõju avaldamata ja peale lühikest Tallinnas viibimist lahkub R. T. tervististel põhjustel pealinna karest vaikesse Haapsalusse. 1924. a. õnnestub R. T. kauaigatsetud kodulinna ja oma perekonna keskele pääseda.

Siin pühitses ta 2. septembril s. a. oma 25 aastast teenistusjuubelit. Kaasteenijaskond, hinnates juubilarit kui hääd seltsimeest, annetas talle väärilise mälestusihise ja üllatas juubilarit kinkidega ja lilledega.

Vastutav toimetaja A. MICHELSON.

Väljaandja: EESTI RAUDTEELASTE KESKÜHING.

A. Devis'e ja J. Magnus'e trükikoda, Tallinnas.